

Innst. 133 L

(2011–2012)

Innstilling til Stortinget frå kommunal- og forvaltningskomiteen

Prop. 136 L (2010–2011)

Innstilling frå kommunal- og forvaltningskomiteen om lov om kommunale vass- og avløpsanlegg

Til Stortinget

1. Samandrag

1.1 Bakgrunn for forslaget

I proposisjonen foreslås blant annet å lovfeste en hovedregel om at alle nye vann- og avløpsanlegg skal være eid av kommunen. Det fremgår at eierskaps spørsmålet første gang ble drøftet i NOU 2006:6 Når sikkerheten er viktigst. Et enstemmig utvalg anbefalte å lovregulere det offentlige eierskapet til vann- og avløpsanlegg ut fra hensynet til sikkerhet og beredskap.

I Dokument nr. 8:91 (2006–2007) foreslo stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum og Per Olaf Lundteigen å sikre at vann- og avløpsinfrastrukturen gjennom lov forblir heleid av det offentlige i all fremtid. Bakgrunnen for forslaget var at sikkerhetshensyn, både på kort og lang sikt, og det store behovet for fornyelse av ledningsnett taler for offentlig eierskap til infrastrukturen. Forslagsstillerne mener at bare det offentlige, som er uavhengig av investeringshorisont, har kapasitet og investeringskraft til å ivareta et helhetlig forvaltningsperspektiv på vann- og avløpssektoren.

Ved behandlingen av forslaget 3. april 2008 fattet Stortinget følgende vedtak:

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag til endring i eksisterende lovverk som sikrer at vann- og avløpsinfrastrukturen forblir heleid av det offentlige. Lovgivningen må gi unntak fra offentlig eie for de vann- og avløpsvirksomheter som i dag er organisert som ikke-kommersielle private andelslag eid av

abonentene, slik at dagens eierorganisering for disse kan videreføres.»

Det fremgår av proposisjonen at tilgang til rent og tilstrekkelig drikkevann er en forutsetning for en tilfredsstillende levestandard og for å unngå hygieniske ulemper. Transport og rensing av avløpsvann er av sentral betydning for å unngå forurensning og hygieniske problemer. Det fremgår videre at vann- og avløpssektoren er en naturlig monopolvirksomhet som er bygget opp gjennom mange år. Anleggene er i hovedsak finansiert av brukerne og har en gjenanskaffelsesverdi på om lag 500 mrd. kroner.

Det er i hovedsak kommunene som sørger for vann- og avløpstjenester i dag, selv om det ikke er en direkte lovpålagt oppgave. Blant de 90 pst. av befolkningen som er tilknyttet et vannverk, får 95 pst. vann fra kommunale vannverk. De resterende er knyttet til mindre, private anlegg, hovedsakelig organisert som private andelslag eid av brukerne.

Begrunnelsen for forslaget om krav om kommunalt eierskap til vann- og avløpsanleggene er ønsket om å sikre kvalitet, sikkerhet og langsiktighet i vann- og avløpssektoren. Departementet er av den oppfatning at omfattende kontroll vil være nødvendig dersom disse hensynene skal ivaretas av private aktører. Norske vann- og avløpsvirksomheter består av svært mange enheter, og det vil være betydelige utfordringer knyttet til å regulere en desentralisert og lite homogen bransje med store variasjoner i naturgitte rammebetingelser. Utbedring av ledningsnett og kvalitet på tjenestene krever store investeringer. Kommunalt eide vann- og avløpsanlegg er sikret finansiering gjennom vann- og avløpsgebyrer fra abonnentene. Gebyrinntektene skal i sin helhet gå til å dekke kommunens kostnader på området. Dette gir brukerne en sikkerhet for at en eventuell økning i gebyrene går til kvalitetssikring og sikkerhetstiltak.

I dag er det vanlig at utbyggingsoppgaver i stor grad konkurranseutsettes til private aktører, mens kommunene selv står for drift og forvaltning av anleggene. Det finnes eksempler på at drift av kommunale anlegg er satt bort til private, men dette er ikke vanlig i Norge.

Miljøverndepartementet ga høsten 2008 Statens forurensningstilsyn (nå Klima- og forurensningsdirektoratet) i oppdrag å foreslå endringer i lov 31. mai 1974 nr. 17 om kommunale vass- og kloakkavgifter som gjennomfører Stortingets vedtak. Statens forurensningstilsyn oversendte sin anbefaling til departementet 10. desember 2008. Forslaget er utarbeidet i nært samarbeid med Nasjonalt folkehelseinstitutt, Mattilsynet, Statens bygningstekniske etat og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

Forslaget til ny lov om vass- og kloakkavgifter ble sendt på høring 30. mars 2009.

I proposisjonen kapittel 2.1.2 redegjøres det for andre lands rett.

1.2 Gjeldende rett

Lov 31. mai 1974 nr. 17 om kommunale vass- og kloakkavgifter er et sentralt virkemiddel for å gi kommunene et økonomisk grunnlag for sine investeringer og drift på vann- og avløpsområdet. Loven gir kommunen mulighet til å kreve inn vann- og avløpsgebyrer der en fast eiendom har tilknytning til en kommunal vann- eller avløpsledning. Gebyrene skal ikke overstige kommunens nødvendige kostnader på henholdsvis vann- og avløpsiden. Utgangspunktet er at brukerne av tjenestene skal dekke alle kostnader knyttet til bygging, drift og vedlikehold av vann- og avløpsanleggene. Kommunen er imidlertid ikke pålagt full kostnadsdekning gjennom gebyrene, og kan derfor medfinansiere deler av vann- og avløpssektoren gjennom kommunebudsjettet. Dette kan for eksempel være aktuelt ved utbyggingsprosjekter.

Loven gjelder kun for kommunale anlegg. Private vann- og avløpsanlegg har i dag full frihet til å lage sine egne bestemmelser og ta seg betalt for vann- og avløpstjenestene som for en hvilken som helst annen vare eller tjeneste.

En kommune skal ikke kunne organisere seg bort fra selvkostprinsippet. Dette innebærer at loven også gjelder for kommunale aksjeselskaper som er eid av en kommune, i tillegg til selskaper opprettet i medhold av lov om interkommunale selskaper mv.

I medhold av lov om kommunale vass- og kloakkavgifter § 2 er det fastsatt en forskrift om beregning av vann- og avløpsgebyrer. Disse reglene er inntatt i forskrift 1. juni 2004 nr. 931 om begrensnings av forurensninger (forurensningsforskriften) kapittel 16.

I proposisjonens kapittel 3 gis videre en redegjørelse for aktuell regulering i forurensningsloven, hel-

selovgivningen, brann- og eksplosjonsvern, sivilbeskyttelsesloven og plan- og bygningsloven.

1.3 Valg av lovgrunnlag og begrepsbruk

Departementet foreslår at nye bestemmelser om kommunalt eierskap til vann- og avløpsanlegg inntas i lov om kommunale vass- og kloakkavgifter. Denne loven dekker allerede både vann- og avløpsiden når det gjelder gebyrfastsattelse og gebyrberegning. Det fremgår i proposisjonen at et alternativ kan være å innta bestemmelsene om eierskap til avløpsanlegg i forurensningslovens kapittel 4, og eierskapsreglene for drikkevannsanlegg i helsemyndighetenes regelverk. Denne løsningen synes etter departementets syn å være lite hensiktsmessig, da man ved dette vil få et fragmentert regelverk fastsatt i flere lover, men med like bestemmelser. Plan- og bygningsloven anses heller ikke egnet.

Departementet foreslår å bruke begrepene «kommunalt» og «vann- og avløpsanlegg» i stedet for «offentlig» og «vann- og avløpsinfrastruktur» fordi det i all hovedsak vil være snakk om kommunalt eide anlegg og fordi begrepet vann- og avløpsanlegg er mest benyttet i annen lovgivning.

Det foreslås videre å rydde opp i noe foreldet språkbruk i loven. Uttrykket «kloakkavgift» blir erstattet med «avløpsgebyr» og «kloakk» er erstattet med «avløp», som er de betegnelsene som benyttes i forskriften til loven.

Som følge av at det gjøres endringer i samtlige bestemmelser i loven, anser departementet det som mest hensiktsmessig å foreslå en ny lov fremfor en endringslov.

1.4 Departementets merknader

1.4.1 Innledning

Bestemmelsene om kommunalt eierskap til vann- og avløpsanlegg er tatt inn som forslag til §§ 1 og 2 i loven. §§ 3-6 i forslaget tilsvarer §§ 1-4 i dagens lov om kommunale vass- og kloakkavgifter. I disse bestemmelsene er det bare gjort endringer i begrepsbruken.

1.4.2 Lovfesting av kommunalt eierskap til nye vann- og avløpsanlegg

KOMMUNALT EIERSKAP

Det foreslås i proposisjonen at hovedregelen skal være at alle nye vann- og avløpsanlegg skal være eid av kommunen. Private anlegg som er etablert ved lovens ikrafttredelse kan drives videre. Det oppstilles imidlertid et forbud mot salg av private anlegg til andre enn kommuner. Salgsforbudet gjelder også for kommunale anlegg. Forbudet er ikke til hinder for at private andelslag eid av brukerne kan slå seg sammen med andre andelslag. Loven gjelder ikke for mindre vann- og avløpsanlegg.

I høringsutkastet var kravet om kommunalt eierskap formulert som at anleggene skal være «fullt ut eid» av kommunen. Det fremgikk imidlertid av høringsnotatet at det ville være tilstrekkelig at kommunen har aksjemajoriteten i et selskap for at kravet skulle være oppfylt. Denne nyanseringen gjør etter departementets vurdering at ordlyden i lovteksten blir noe misvisende. Departementet har derfor i det endelige forslaget endret ordlyden slik at det stilles krav om at vann- og avløpsanleggene skal være «eid» av kommuner. Ordlyden er også endret fra «kommunen» til «kommunar» for å synliggjøre at det åpnes for delt eierskap mellom flere kommuner. Kravet om kommunalt eierskap utelukker for øvrig heller ikke delt eierskap mellom kommunen og private andelslag, forutsatt at kommunen eier majoriteten av andelene.

Av høringsrunden fremkommer det at det kan være aktuelt for andre offentlige myndigheter enn kommunen å etablere vann- og avløpsanlegg. Hensynene som ligger til grunn for å lovfeste kommunenes eierskap til vann- og avløpsanlegg gjør seg ikke gjeldende i disse tilfellene. Av det endelige lovforslaget fremgår det derfor at loven ikke gjelder for eksisterende eller fremtidige vann- og avløpsanlegg etablert av annen offentlig myndighet enn kommunene.

Anlegg knyttet til næringsvirksomhet er unntatt fra kravet om kommunalt eierskap, og berøres bare ved ønske om å knytte til seg private abonnenter. I slike tilfeller må virksomheten søke kommunen om tillatelse.

DE FYSISKE GRENSENE FOR EIERSKAPET

Den fysiske grensen for kommunens eierskap til ledningsnett er i lovteksten avgrenset positivt til å omfatte «hovudleidningar». Det fremgår av merkningene til bestemmelsen at dette ikke omfatter private ledninger (stikkledninger). Grensen mellom kommunale og private ledninger må trekkes også etter annet regelverk, bl.a. plan- og bygningsloven og forurensningsloven. Den konkrete grensdragningen gjøres av den enkelte kommune, normalt gjennom avtaler med abonnentene. Departementet har kommet til at det ikke vil være hensiktsmessig å innføre særlige bestemmelser om grensdragningen.

FORHOLDET TIL REGLENE I EØS-AVTALEN OM ETABLERINGSRETT

Departementet har vurdert forslaget om lovfesting av kommunalt eierskap til vann- og avløpsanlegg opp mot EØS-avtalens regler, særlig reglene om etableringsrett. Reglene om etableringsrett i EØS-avtalens art. 31–35 gir bestemmelser om fri bevegelighet for selvstendig næringsdrivende og juridiske personer som skal utøve økonomisk virksomhet i en annen EØS-stat.

Det vises i proposisjonen til at forslaget om lovfesting av kommunalt eierskap til vann- og avløpsanlegg fratar private aktører lokalisert i andre EU/EØS-land retten til å kjøpe og eie vann- og avløpsanlegg. Etter departementets vurdering vil forslaget falle inn under unntaksbestemmelsene i EØS-avtalens art. 33 og den ulovfestede læren om allmenne hensyn. Lovforslaget er begrunnet i samfunnssikkerhetshensyn og hensynet til fremtidig sikkerhet i vannforsyning og avløpshåndtering. Hensynet til offentlig sikkerhet og folkehelsen er hensyn som omfattes av unntaksbestemmelsen i EØS-avtalens art. 33. Hensynet til miljøet omfattes av den domstolsskapte læren om allmenne hensyn. Lovforslaget er etter departementets vurdering dermed begrunnet i hensyn som rettferdiggjør unntak fra hovedregelen om fri etableringsrett.

1.4.3 *Krav om kommunalt samtykke til utvidelse eller nyetablering av private anlegg*

Bakgrunnen for bestemmelsen om at kommunen skal avgjøre om et privat anlegg skal kunne etableres eller utvides, er at kommunen selv skal kunne velge om den vil betjene det aktuelle området i kommunen. Lovforslaget regulerer ikke hva som skal skje dersom kommunen avslår en søknad eller eierne av et privat anlegg ikke ønsker å drive anlegget videre. Lovforslaget endrer således ikke på dagens rettstilstand på dette området, og gir kommunen frihet til selv å velge om den vil etablere og eie vann- og avløpsanlegg.

Etter departementets vurdering medfører ikke innføringen av krav om kommunal tillatelse til å etablere eller utvide et vann- og avløpsanlegg behov for å pålegge kommunen ansvar for at det finnes et tilbud om vann- og avløpstjenester i kommunen. Frihet på dette området er en viktig del av det kommunale selvstyret, blant annet for ikke å skape for stor usikkerhet med hensyn til kommunens økonomiske forpliktelser. Kommunens innvilgelse eller avslag på søknad om etablering, sammenslåing eller utvidelse av private anlegg vil være et enkeltvedtak som kan påklages etter bestemmelsene i forvaltningsloven.

Det fremgår av lovforslaget at nye anlegg skal etableres som andelslag eid av brukerne. Begrunnelsen for kravet til eierform er at eierne av slike andelslag i de fleste tilfeller vil ha en egeninteresse i å sikre at hensynet til kvalitet, sikkerhet og langsiktighet for tjenesten blir ivaretatt. De vil også normalt unngå å ta ut utbytte til seg selv fordi det vil medføre en tilsvarende økning i vann- og avløpsgebyrene som de som brukere selv må betale.

Det fremgår av proposisjonen at kommunen har anledning til å stille særlige vilkår i tillatelsen, både ved etablering, sammenslåing og utvidelse.

Også ved sammenslåing eller vesentlig utvidelse av anlegg kan kommunen kreve at selskapet omdannes til andelslag eid av brukerne. Krav om endring i

eierform kan skape ufordringer knyttet til fordeling av kostnader og øvrige problemstillinger som det kan være vanskelig å overskue konsekvensene av. Departementet mener derfor at et slikt krav bare skal kunne stilles dersom særlige hensyn taler for det. I vurderingen av om særlige hensyn foreligger må kommunen vurdere om det er et reelt behov for å kreve at virksomheten for fremtiden skal være eid av brukerne, eller om den private vann- og avløpsvirksomheten fungerer godt med den eierformen den har. Den private vann- og avløpsvirksomhetens prissetting av sine tjenester overfor brukerne i området vil være et moment i helhetsvurderingen kommunen må foreta i den forbindelse. Er prissettingen svært høy og på grensen mot å måtte anses urimelig, vil dette være noe kommunene har anledning til å vektlegge i sin vurdering. Kommunen bør i størst mulig grad forsøke å stille vilkår i tillatelsen som kan avhjelpe problemene fremfor å kreve omdanning til andelslag.

1.4.4 Lovgrunnlag og begrepsbruk

I høringsforslaget var lovens tittel «Lov om kommunalt eigarskap og kommunale vass- og avløpsgebyr». En så lang og sammensatt tittel ville ha gjort det nødvendig å lage en korttittel. Etter departementets vurdering er det derfor mer hensiktsmessig å endre tittelen i tråd med høringsinstansenes forslag. Den nye tittelen vil være dekkende både for eierskapsreguleringen og gebyrreguleringen.

Den forenklede tittelen kan gi inntrykk av at loven gir en uttømmende regulering av kommunale vann- og avløpsanlegg, noe som ikke er tilfellet siden blant annet krav til utslipp av avløpsvann, adgangen til å pålegge tilknytning, bestemmelser om overtagelse av drift av avløpsanlegg osv. finnes i forurensningsloven og plan- og bygningsloven. Etter departementets vurdering er imidlertid behovet for en enkel og kort tittel på loven viktigst.

1.4.5 Utbyggings- og driftskontrakter

Det vises i proposisjonen til at langvarige driftskontrakter vil kunne undergrave kravet om kommunalt eierskap og intensjonene bak lovforslaget. På den andre siden er det i liten grad dokumentert at langvarige driftskontrakter utgjør et problem i dag. Konkurransutsetting av hele driften er ikke vanlig i Norge. Bransjeorganisasjonen Norsk Vann oppgir at i størrelsesorden 50–70 pst. av gebyrinntektene på vann- og avløpsområdet går til innkjøp av tjenester og utstyr fra private aktører.

Det vil være vanskelig å trekke en grense mellom hva slags type kontrakter som skal tidsbegrenses og ikke. Etter departementets vurdering er kommunene som eiere av anleggene nærmest til å vurdere hva som er hensiktsmessig bruk av eksternt kompetanse

og ressurser. Etter departementets syn er intensjonen bak lovforslaget tilstrekkelig ivaretatt så lenge kommunene beholder eierskapet og styringsvirkemidlene. Kommunene bør selv få bestemme hva slags tidsbegrensninger som skal settes i den enkelte kontrakt.

1.5 Økonomiske og administrative konsekvenser

For kommunen innebærer forslaget en plikt til å vurdere om kommunen selv skal etablere nye vann- og avløpsanlegg eller om private aktører skal gis adgang til dette. Hovedregelen er at kommunen selv skal sørge for disse tjenestene. Kravet om kommunalt eierskap vil ikke medføre store, nye utgifter for kommunene. De fleste anleggene er allerede i kommunalt eie, og kommunen vil også i dag være den største utbyggeren av nye anlegg. Forbudet mot salg av private anlegg til andre enn kommuner medfører for øvrig ingen tilsvarende kjøpeplikt for kommunene.

Ordningen med krav om tillatelse fra kommunen til sammenslåing, vesentlig utvidelse eller nyetablering av private vann- og avløpsanlegg innebærer at kommunene får en ny forvaltningsoppgave. Dette vil medføre noe merarbeid i form av saksbehandling. Videre vil behandlingen av eventuelle klager føre til nye oppgaver for klageinstansen. Det antas imidlertid ikke at dette blir en vesentlig administrativ oppgave for kommunene eller eventuelle andre klageorganer.

Kommunalt eide vann- og avløpsvirksomheter er ved lov sikret at gebyrene som tas inn fra abonnentene i sin helhet går til å dekke kostnadene med å produsere tjenesten, og at gebyrene vil bli brukt til kvalitetsforbedringer og sikkerhetstiltak. Kommunen må ikke dekke alle kostnader til vann- og avløpstjenestene med gebyrer, men kan subsidiere abonnentene med andre kommunale inntekter.

Kravet om kommunalt eierskap hindrer ikke kostnadseffektive løsninger knyttet til etablering av nye anlegg eller drift og vedlikehold av eksisterende vann- og avløpsanlegg. Kostnadene kan derfor reduseres gjennom konkurransutsetting av oppgavene, også ved kommunalt eierskap.

For brukerne av vann- og avløpstjenester vil lovforslaget ikke medføre umiddelbare endringer fordi dagens eierstruktur videreføres. Der det er behov for ny utbygging av vann- og avløpsanlegg, er hovedregelen at disse skal være kommunale, noe som blant annet gir brukerne større forutsigbarhet når det gjelder gebyrnivåer osv. enn det private anlegg vil gi, fordi disse ikke er underlagt reglene om selvkost.

For eiere av private anlegg får forslaget først og fremst betydning ved ønske om salg. Kommunene pålegges ingen kjøpeplikt, men vil som følge av sitt overordnede ansvar på vann- og avløpsområdet normalt overta anleggene.

1.6 Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Departementet har vurdert det som unødvendig å fastsette overgangsbestemmelser i loven. Kommunen kan med hjemmel i § 2 gi tillatelse til nyetablering, sammenslåing og utvidelse av private anlegg, og bør tillate dette dersom et anlegg er under etablering ved tidspunktet for ikrafttredelse av loven.

Forskrifter som er fastsatt med hjemmel i lov om kommunale vass- og kloakkavgifter gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.

2. Handsaming i komiteen

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Lise Christoffersen, Roald Aga Haug, Håkon Haugli, Ingalill Olsen og Eirik Sivertsen, frå Framstegspartiet, Morten Ørsal Johansen, Gjermund Hagesæter og Åge Starheim, frå Høgre, Trond Helleland og Michael Tetzschner, frå Sosialistisk Venstreparti, leiaren Heikki Holmås, frå Senterpartiet, Heidi Greni, og frå Kristeleg Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, heldt den 27. oktober 2011 høyring i saken. Følgjande organisasjonar tok del i høyringa: Finansnærings Fellesorganisasjon (FNO), Fagforbundet, Norsk Vann og Vanngruppa i ForUM.

Innstillinga frå komiteen har, i medhald av vedtak i Stortinget 30. september 2011, vore lagt fram for energi- og miljøkomiteen for utsegn. Energi- og miljøkomiteen uttalte følgjande i brev av 5. desember 2011:

«Komiteen viser til de respektive partienes merknader i innstillingen, og har ikke merknader til innstillingen utover dette.»

3. Merknader frå komiteen

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Lise Christoffersen, Roald Aga Haug, Håkon Haugli, Ingalill Olsen og Eirik Sivertsen, frå Framstegspartiet, Morten Ørsal Johansen, Gjermund Hagesæter og Åge Starheim, frå Høgre, Trond Helleland og Michael Tetzschner, frå Sosialistisk Venstreparti, leiaren Heikki Holmås, frå Senterpartiet, Heidi Greni, og frå Kristeleg Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, viser til Prop. 136 L (2010–2011) Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg.

Komiteen viser til at vass- og avløpsanlegga i Noreg mange stader er av svært dårleg forfatning.

Enkelte stader er alderen på røyranlegga meir enn 100 år. Komiteen vil også minne om at fornyingsmakta på vass- og avløpsrør er på om lag 0,7 pst. og 0,5 pst. Noko som betyr at det med dagens tempo vil gå nærare 200 år før ein får skifta ut alle vass- og avløpsrør. Komiteen vil også understreke at det enorme vedlikehaldsetterslepet gir uheldige miljømessige konsekvensar som truleg vil auke i åra som kjem. Kanskje så mykje som 30 pst. av vatnet som renn gjennom vassanlegga lek ut før det kjem fram. Også avløpsanlegga lek mange stader og risikoen for at avløp kan trekke inn og blande seg med drikkevannet er tilstades.

Medlemene i komiteen frå Framstegspartiet, Høgre og Kristeleg Folkeparti meiner at denne situasjonen er uakseptabel og uholdbar.

Komiteen merkar seg at Prop. 136 L (2010–2011) Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg, legg opp til eit reint kommunalt eigarskap, med nokre få unntak for næringsanlegg og private partslag. Komiteen meiner at omsynet til samfunnstryggleiken og omsynet til framtidig tryggleik i vassforsyning og avløpshandtering er avgjerande.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at omsynet til offentlig tryggleik og folkehelsa er omsyn som omfattas av unntaksbestemming i EØS-avtalen.

Fleirtalet viser til at det ikkje ligg avgrensingar på kommunanes moglegheit til å nytta private leveransar i drifta av anlegget, men at eigarskapet til anlegget skal vera kommunalt. Etter fleirtalet si meining vil ikkje det administrative meirarbeidet for kommunane vera av vesentleg omfang.

Medlemene i komiteen frå Framstegspartiet, Høgre og Kristeleg Folkeparti konstaterer at forslaget i liten grad viser korleis leverings- og driftstryggleiken av vatn og avløp, kvalitet på tenestene og beredskap skal ivaretaast. Forslaget legg derimot avgrensingar på kommunane sin fri-dom, og dermed svekker lokaldemokratiet sine moglegheiter til sjølv å velje gode lokale løysingar og eventuelle samarbeid med private aktørar. I tillegg vil lova truleg medføre eit auka byråkrati for å handsame eventuelle søknader om unnatak frå lova.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at det i all hovudsak er kommunane som tek hand om vass- og avløpstenestene i dag, sjølv om det ikkje er ei lovpå-

lagd oppgåve. Vass- og avløpssektoren er også eit naturleg monopol.

Medlemene i komiteen frå Framstegspartiet, Høgre og Kristeleg Folkeparti viser til at vass- og avløpsanlegga i Noreg stort sett er eigde og drifta av kommunane, dette til tross for at lovverket pr. i dag ikkje stiller krav til offentleg eigarskap.

Desse medlemene peiker på at det altså ikkje er private aktørar som er skuldne i den uakseptable standarden som vass- og avløpsanlegga i dag har. Desse medlemene vil også understreke at dette lovforslaget openbart er ei svekking av den lokale sjølvrådetretten, og desse medlemene kan ikkje sjå at ei innsnevring av moglegheita for samarbeid med private aktørar kan føra noko godt med seg. Desse medlemene fryktar at dette lovforslaget, dersom det blir vedteke, tvert imot vil kunne forsterke dei vedlikehaldsutfordringane denne infrastrukturen har.

Desse medlemene vil på bakgrunn av dette stemme mot heile lovforslaget.

Komiteen viser også til Dokument nr. 8:91 (2006–2007) og merknadene i Innst. S. nr. 181 (2007–2008) som vektlegg punkt i NOU 2006:6 om behov for ein gjennomgang av eksisterande lovverk om tryggleik, ansvarsforhold, kvalitet og kriseberedskap.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, meiner det er viktig at kommunalt eigarskap til vass- og avløpsanlegg no lovfestas, i tråd med fleirtalet sin merknad i Innst. S. nr. 181 (2007–2008) om at lovfesting av offentleg eigarskap skal tas som ei eiga sak. Fleirtalet ber om at behovet for ei meir heilskapleg vass- og avløpslovgiving vert vurdert i samband med regjeringas arbeid med ei stortingsmelding om tilpassing til klimaendringane.

Fleirtalet viser til sitt forslag til lovvedtak.

Medlemene i komiteen frå Framstegspartiet, Høgre og Kristeleg Folkeparti vil vidare vise til at det over lengre tid, frå ulikt hald og gjennom fleire høyringar, vert etterlyst ei heilskapleg sektorlov og at regjeringa gjennom Innst. S. nr. 181 (2007–2008) vart beden om å vurdere dette. Dei faglege vurderingane som kom fram i NOU 2006:6 gav også slike føringar, utan at dette synest å vere særskild vurdert.

Desse medlemene meiner at det er behov for ei slik heilskapleg sektorlov som tydelig regulerer

ansvarsforhold og rammene mellom tenestetilbydarane og abonnentane.

Desse medlemene fremmer følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa kome attende til Stortinget med ei heilskapleg norsk vass- og avløpslov.»

4. Forslag frå mindretal

Forslag frå Framstegspartiet, Høgre og Kristeleg Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringa kome attende til Stortinget med ei heilskapleg norsk vass- og avløpslov.

5. Tilråding frå komiteen

Komiteen viser til proposisjonen og til sine merknader og rår Stortinget til å gjere slikt

vedtak til lov

om kommunale vass- og avløpsanlegg

§ 1 *Kommunalt eigarskap til vass- og avløpsanlegg*

Nye vass- og avløpsanlegg skal vere eigd av kommunar. Eksisterande vass- og avløpsanlegg kan berre seljast eller på annan måte overdragast til kommunar. Vesentleg utviding eller samanslåing av eksisterande private anlegg kan berre skje med løyve frå kommunen etter § 2.

I lova her er det med vass- og avløpsanlegg meint hovudleidningar for vatn og avløp, pumpestasjonar, høgdebasseng, anlegg for handtering og reinsing av vatn og avløp m.m.

Lova her gjeld ikkje for mindre vass- og avløpsanlegg.

Lova gjeld heller ikkje for vass- og avløpsanlegg eigd av anna offentleg organ eller for næringsverksemd o.l. som ikkje er knytt til kommunale anlegg.

§ 2 *Kommunalt løyve til privat vass- og avløpsanlegg*

Kommunen kan etter søknad gi løyve til samanslåing eller vesentleg utviding av eksisterande privat vass- og avløpsanlegg eller til etablering av nytt anlegg dersom

- det private anlegget ligg så langt frå kommunalt vass- og avløpsanlegg at kommunen ikkje kan krevje at busetnaden som det private anlegget tener eller skal tene skal knytast til det kommunale anlegget med heimel i plan- og bygningslova § 27-1 og § 27-2, eller

- kostnadene ved å knyte seg til det kommunale anlegget vil vere u høveleg store eller andre særlege omsyn talar for det.

Nye anlegg etter første ledd skal organiserast som andelslag eigd av brukarane. Kommunen avgjer om det elles skal stillast særlege vilkår for løyvet.

Ved samanslåing eller vesentleg utviding av eksisterande anlegg avgjer kommunen om det skal stillast særlege vilkår for løyvet. Når særlege omsyn talar for det, kan kommunen krevje at anlegget skal organiserast som andelslag eigd av brukarane.

§ 3 *Kommunale vass- og avløpsgebyr*

Når ein fast eigedom har tilknytning til kommunal vass- eller avløpsleidning, anten beinveges eller gjennom privat samleidning, har eigaren skyldnad til å svare vass- og avløpsgebyr til kommunen. Det same gjeld når kommunen med heimel i plan- og bygningslova §§ 27-1 eller 27-2 har kravd at eigedomen skal ha slik tilknytning. Gebyr kan krevjast jamvel av eigedom som det ikkje er hus på, når kommunen kunne kravd tilknytning til slike leidningar om det hadde vore hus på eigedomen. Er det ikkje bygd på eigedomen av di det, i lov eller i vedtak av offentleg styresmakt, er sett forbod mot bygging, kan det ikkje krevjast gebyr så lenge forbodet gjeld. Det same gjeld når byggjehindringa er annan serleg grunn som eigaren ikkje har ansvaret for.

Gebyr kan òg krevjast for eigedom som slepp ut avløpsvatn i vassdrag når kommunen legg vassdraget i lukka leidning.

Når ikkje anna er avtala, skal gebyr for bortfest grunn svarast av festaren og ikkje av eigaren, i fall festaren har arvefeste eller festerett for så lang tid at det er att minst 30 år av festetida rekna frå den tid gebyrskyldnaden kom opp. Det same gjeld når avtala gjev festaren rett til å krevja festetida lengd så mykje

at det vert att ei festetid på minst 30 år som nemnt, om festaren gjer bruk av retten sin.

Kommunen kan ta bort alt eller noko av gebyret for eigedom som det ikkje er hus på.

§ 4 *Ramma for kommunalt eigarskap til vass- og avløpsanlegg og hovudreglane for fastsetjing av vass- og avløpsgebyr*

Gebyra skal vera eingongsgebyr for tilknytning og årlege gebyr.

Departementet fastset i forskrift ramma for gebyra og hovudreglane om utrekning og innkrevjing. Likeins kan departementet fastsetje andre føresegner til gjennomføring av lova.

§ 5 *Lokale forskrifter*

Kommunen fastset i forskrift storleiken på gebyra i kommunen og gjev nærare reglar om gjennomføring av gebyrvedtaket og innkrevjing av gebyra.

§ 6 *Lovpant og tvangsgrunnlag for utlegg*

Forfalt krav på årsgebyr etter denne lova er sikra med lovpant i eigedomen etter pantelova § 6-1. Både årsgebyr og eingongsgebyr for tilknytning er elles tvangsgrunnlag for utlegg. Gebyra kan krevjast inn av kommunekasseraren etter reglane for innkrevjing av skatt.

§ 7 *Ikraftsetjing*

Lova tek til å gjelde frå den tid Kongen fastset.

Frå same tid opphevast lov 31. mai 1974 nr. 17 om kommunale vass- og kloakkavgifter.

Forskrifter gjevne i medhald av lov 31. mai 1974 nr. 17 om kommunale vass- og kloakkavgifter gjeld òg etter at lova her tek til å gjelde.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 8. desember 2011

Heikki Holmås

leiar

Gjermund Hagesæter

ordførar

